

Unieke tentoonstelling

Aan de Amsterdamse Keizersgracht 123 staat het magistrale 'Huis met de hoofden'. Niet zó maar een imponerend gebouw, maar een huis dat culturele geschiedenis uitademt.

Tekst: Frans Krap - Foto: Frank van Biemen.

Wikipedia meldt over die geschiedenis: 'Kort nadat Sohier (deze rijke kousenhandelaar en kunstliefhebber liet het huis in 1622 bouwen) in het huis was getrokken stierven zijn vrouw en twee dochters. In 1634 verkocht hij het huis aan de wapenhandelaar Louis de Geer. Deze bepaalde in zijn testament dat het huis in de familie moest blijven. Nadat er vier generaties De Geer hadden gewoond (Laurens de Geer liet er bovendien Jan Amos Comenius wonen), kwam het pand in handen van een Zweedse achterneef. Diens zoon verkocht het huis in 1779.'

'In 1811 vestigde kunsthandel De Roos zich in het pand. Na 1865 was in het gebouw een hbs gevestigd, na 1869 een Openbare Handelsschool.'

'Na een restauratie in 1907 werd het gebouw van 1909 tot 1931 gebruikt door het Conservatorium van Amsterdam. Daarna was er een bonthandel gevestigd. Na een restauratie, waarbij aanbouwtjes uit 1870 in de keurtuin werden gesloopt, de dubbele achtergevel werd gerestaureerd en een originele schouw werd teruggeplaatst die destijds in het Stedelijk Museum werd bewaard, was sinds 1983 het gemeentelijk Bureau Monumentenzorg in dit pand gevestigd.'

'Op 12 juli 2005 besloot het college van burgemeester en wethouders dat Bureau Monumenten & Archeologie moest verhuizen naar 'De Bazel', het voorma-

lig kantoor van de Nederlandsche Handel Maatschappij. Deze verhuizing vond plaats in 2007.'

'Eind februari 2006 werd bekendgemaakt dat het Huis met de Hoofden was verkocht aan zakenman en kunstverzamelaar Joost Ritman. In het pand worden nu congressen, tentoonstellingen, en andere culturele en educatieve ontmoetingen georganiseerd.

In 2017 en 2018 bracht Ritman een deel van de Bibliotheca Philosophica Hermetica (BPH) over naar het pand in de vorm van het museum Embassy of the Free Mind. De collectie wordt ook digitaal ontsloten en is via de museumwebsite consulteerbaar. Een onderdeel bevindt zich in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag.'

Meest complete verzameling

En over een deel van deze Bibliotheca Philosophica Hermetica handelt dit artikel. Wat is het geval? Op 6 mei jongstleden wordt in de Embassy of the Free Mind een tentoonstelling geopend die vanaf 7 mei opengesteld wordt voor het publiek dat tot 31 juli 2022 méér dan welkom is. Voor de openingstijden van het Huis met de Hoofden zie de website van de Embassy.

Deze tentoonstelling heeft de naam 'De Rozenkruisers revolutie. Traditie en vernieuwing' meegekregen. Een keur aan historische boekwerken, vergroot afgedrukte illustraties uit deze oude

drukken, pamfletten en ander gedrukt materiaal van, uit en over (de geschiedenis van) de Rozenkruisbeweging. De tentoongestelde boeken komen niet alleen uit de Bibliotheca Philosophica Hermetica, maar ook uit de bibliotheek van de Orde van Vrijmetselaren onder het Grootoosten der Nederlanden. Uit de eigen bibliotheek van de Orde dus!

Doordat deze beide bibliotheken hun oude boeken over dit onderwerp – noem deze boeken maar gerust de bronnen van de Rozenkruiserij - naast elkaar exposeren, is de grootste en meest complete verzameling ter wereld over dit onderwerp ontstaan die ooit bijeen is gebracht. Nog nooit is zo'n hoge mate van volledigheid bereikt. Een prachtige uitnodiging om kennis te nemen van de wijsheid die door deze rijk geïllustreerde boekwerken aan de wereld wordt ontvouwen.

Toespraak

Doordat de Orde een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan deze unieke tentoonstelling, is broeder Gerrit van Eijk, dan nog Grootmeester, uitgenodigd om als één van de sprekers de tentoonstelling mede te openen. Over de tentoonstelling zelf én over The Embassy of the Free Mind, zal later in ons tijdschrift gesproken worden.

Nu de woorden van Grootmeester Van Eijk over 'Traditie en vernieuwing':

‘Dames, heren, zusters en broeders,’
 ‘Het is geweldig zo’n groot gezelschap te zien dat in Nederland 4 belangrijke geestelijke stromingen vertegenwoordigt. In deze tentoonstelling ‘Traditie en vernieuwing’ worden die stromingen aan het publiek getoond en toegelicht. Er is een prachtige tijdlijn met veel uitleg en een handig boekje waarin de bezoeker toelichting krijgt over de getoonde manuscripten en boeken. En niet te vergeten de prachtige catalogus; een collectors item. Want het is niet overdreven te zeggen dat wat hier in de ‘Ambassade van de Vrije Geest’ is bijeengebracht wereldwijd als uniek kan worden gekenmerkt. De samengevoegde schatkamers van de Bibliotheca Philosophia Hermetica en die van de Orde van Vrijmetselaren bevatten de grootste collectie over het Rozenkruis en verwante geschriften ter wereld. En het geheel is hier verrijkt met belangrijke items van AMORC, Theosofie en Antroposofie. De topstukken uit die collecties worden hier getoond: een klein wereldwonder.’

‘Bijzonder is vooral deze locatie, al meer dan 4 eeuwen een vrijplaats voor elders niet geaccepteerde vrijdenkers – misschien is dwarsdenkers een betere term – die hier over de vloer kwamen. Zij waren het die zichzelf ontworstelden aan werelds despotisme en kerkelijke dwerperij en geestelijke knechting. En deze dwarsdenkers inspireerden anderen.’

‘Daarmee zijn we gekomen bij wat hun drijfveren waren om uit de pas van de gevestigde orde te gaan lopen. Vandaag

zouden we dat kunnen benoemen als dat zij zich lieten inspireren door datgene ‘dat de mens te buiten en te boven gaat’. Dat laat zich niet door mensen of instituties inkaderen, dogmatiseren en als machtsinstrument gebruiken. Deze verlichte geesten hebben ons veel wijsheidsliteratuur nagelaten met tijdloze inzichten, die al eeuwen mensen van goede wil inspireert en naar mijn overtuiging zal blijven inspireren. Sebastiaan Franck, eerste helft 16e eeuw, was misschien wel degene die aanzet gaf tot dit dwarsdenken – hij verwierp de kerkelijke dogma’s en bijbehorende hiërarchie. Hij verklaarde de mens een ‘Tempel Gods’ waarbinnen God aanwezig is en alleen maar gevonden hoeft te worden. Een halve eeuw later is het de Schotse Rijksbouwmeester William Shaw die in 1598 een logestructuur opzet buiten het zicht van kerk en staat.’

‘In 1614 begint, met de publicatie van de ‘Fama Fraternitatis’, de Rozenkruis-traditie. Helaas wordt traditie nogal eens gezien als iets van vroeger en onveranderlijk. Niets is minder waar! Zij is bedoeld dynamisch te zijn en zich te vernieuwen. Gustav Mahler zei het al: ‘Traditie is het doorgeven van het vuur, niet het aanbidden van de as.’

‘Daarmee zijn we gekomen bij de titel van deze mooie tentoonstelling: ‘Traditie en Vernieuwing’. Het is de vernieuwing waar het om gaat. Het tonen van onze tijdloze bronnen om nieuwe generaties te inspireren met nieuwe technieken maar vooral met een nieuwe duiding in een veranderde samenleving. Toen onze

bronnen ontstonden was de samenleving diep christelijk, dat is thans niet meer het geval. De Nederlandse samenleving is sterk gesecculariseerd. De meerderheid van de bevolking is agnost of atheïst, een ontwikkeling die sinds 2008 sterk versnelt. De versnelling is het grootst onder jongeren en hoogopgeleiden. Zie hier het potentiële publiek waaraan onze geestelijke stromingen veel te bieden hebben. Een leven geïnspireerd door een persoonlijk godsgeloof speelt voor nog slechts 14% van de bevolking.’
 ‘Niettemin blijft in alle onderzoeksresultaten de behoefte aan spiritualiteit een constante grootheid. Het betreft de ‘waarom’-vraag van alle mensen in alle tijden, vanuit een religieuze connotatie... Waar kom ik vandaan – waarom ben ik hier? – waarheen ga ik? Of seculier: waarom ben ik hier? – waarom ben ik? – waarom ik? – waarom?’

‘De tentoonstelling komt op het juiste moment. De huidige amusementscultuur onder volwassenen lijkt op zijn retour – niet langer de onmiddellijke genotsbevrediging staat voorop. De jonge millennials en de generatie X zijn veel idealistischer; hoe jonger hoe idealistischer. Niet langer een dikkere auto staat voorop of een zoveelste vakantie verder weg, maar betrokkenheid op een betere toekomst, liefde voor de medemens en liefde voor het enige huis waarop wij wonen. Dit zijn de nieuwe zoekers naar zin en zingeving.’

‘Maar er is nog iets anders dat de mens zoekt. Niet alleen zingeving; de mens wil ook behoren tot een groep waarbinnen men zich begrepen en geborgen weet. De mens zoekt naar zingeving én groepsbeleving. Dat is wat deze hier aanwezige 4 stromen, ontsproten aan dezelfde bron, de samenleving te bieden hebben!’

‘Dank gaat uit naar allen die hebben bijgedragen om deze mooie en inspirerende tentoonstelling mogelijk te maken. Maar het is de verdienste van Joost Ritman om dit alles mogelijk te maken, bijeen te brengen en aan de wereld te tonen. 6 Decennia van bevologenheid en toewijding en vooral een scherp oog voor wat er allemaal nodig is om die bevologenheid werkelijkheid te doen worden.’

‘Ik neem aan namens de aanwezigen te spreken om Joost heel erg te bedanken. Zelf dank ik het toeval dat Joost en ik elkaar zijn tegengekomen waaruit zich een fijne samenwerking heeft ontwikkeld.’

(Gerrit van Eijk, 6 mei 2022).

Gerrit van Eijk tijdens de openingsrede.